

Metodeappendiks til *Gruppearbejde i folkeskolen*

INDHOLD

Metodeappendiks til *Gruppearbejde i folkeskolen*

1	Metodeappendiks	4
2.1	Udgivelse 1: Lærernes perspektiver	5
2.2	Udgivelse 2: Elevperspektiver	7
2.3	Udgivelse 3: Aktionslæring om gruppearbejde	10

1 Metodeappendiks

Undersøgelsen *Gruppearbejde i folkeskolen* er gennemført af en projektgruppe på Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) i 2019/2020. Undersøgelsen sætter fokus på gruppearbejde på folkeskolens mellemtrin og i udskolingen med det formål dels at få viden om hvordan gruppearbejde praktiseres, dels at kvalificere læreres arbejde med at udvikle elevernes faglige og sociale kompetencer gennem gruppearbejde.

Undersøgelsen har resulteret i tre forskellige udgivelser. Den ene går tæt på lærernes perspektiver på gruppearbejde i undervisningen, den anden beskriver elevernes perspektiver på arbejdsformen, og den tredje formidler erfaringer og inspiration fra aktionslæring om gruppearbejde.

3 udgivelser om gruppearbejde

Gruppearbejde i folkeskolen.
Læreres perspektiver på en udbredt og udfordrende undervisningspraksis

Læs om læreres perspektiver på en udbredt og udfordrende undervisningspraksis. Hæftet giver også et overblik over udbredelsen af gruppearbejde i folkeskolen.

Gruppearbejde i folkeskolen.
Elevers perspektiver på en udbredt undervisningspraksis

Bliv klogere på, hvordan eleverne oplever arbejdsformen, og hvordan du understøtter et godt gruppearbejde set med elevernes øjne.

Gruppearbejde i folkeskolen.
Erfaringer og inspiration fra aktionslæring om gruppearbejde

Dyk ned i forløb, hvor lærerteam arbejder med at udvikle elevernes gruppearbejde, og få inspiration til jeres eget udviklingsforløb.

De tre udgivelser bygger på forskellige metodiske elementer og datamaterialet, der ligger til grund for hver udgivelse er indsamlet ved hjælp af en række forskellige metoder. Metoderne er alle valgt med henblik på at give plads til forskellige perspektiver på gruppearbejde og at komme tæt på muligheder og udfordringer i undervisningen, når den er tilrettelagt som gruppearbejde. I det følgende beskrives de forskellige datakilder, samarbejdet med skolerne og med eksterne eksperter samt det analytiske arbejde nærmere.

2.1 Udgivelse 1: Lærernes perspektiver

Datagrundlaget for udgivelsen *Gruppearbejde i folkeskolen. Læreres perspektiver på en udbredt og udfordrende Undervisningspraksis*, består dels af kvalitative interview med lærere, dels af kvantitative data fra spørgeskemaundersøgelser blandt lærere. Hvert metodeelement beskrives nedenfor.

2.1.1 Fokusgruppeinterview

Lærernes perspektiver på gruppearbejde er indsamlet gennem fokusgruppeinterview. I fokusgruppeinterviewet drøfter deltagerne deres erfaringer og holdninger med hinanden med det formål at afdække forskellige erfaringer og vurderinger af et emne.

Der er i september 2019 gennemført tre fokusgruppeinterview à 2 timers varighed. Der deltog mellem 5 og 9 lærere til hvert fokusgruppeinterview. I alt deltog 23 lærere.

Deltagende lærere

De deltagende lærere repræsenterer tilsammen perspektiver fra 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9. og 10. årgang. Lærere, der repræsenterer de yngste årgange, underviser også klasser på mellemtrinnet og/eller i udskoling. Følgende fag er repræsenteret: dansk, matematik, natur/teknologi, engelsk, tysk, kristendom, samfundsfag, historie, billedkunst, madkundskab, idræt og musik.

Fokusgruppeinterviewene blev afholdt i Odense, Kolding og København med lærere fra 14 forskellige skoler beliggende i følgende kommuner:

- Odense Kommune
- Gladsaxe Kommune
- Fredericia Kommune
- Kolding Kommune
- Middelfart Kommune
- Nordfyns Kommune
- Frederiksberg Kommune
- Københavns Kommune
- Vejle Kommune
- Vejen Kommune.

Skolerne er udvalgt ud fra en maksimal variationslogik, hvor vi har søgt variation i forhold til følgende kriterier:

- Skolestørrelse, målt på antal elever
- Geografisk placering i landet
- Elevgrundlag målt på skolernes karaktergennemsnit i de obligatoriske afgangsprøvefag.

Analyse af fokusgrupperne

Fokusgruppeinterviewene er optaget og efterfølgende transskriberet. Der er foretaget en tværgående, tematisk analyse af datamaterialet. To konsulenter har kodet datamaterialet på baggrund af

en række kodningskategorier, som blev udviklet både ud fra en induktiv og en deduktiv tilgang. Dvs. at nogle kodningskategorier udsprang af projektbeskrivelsen og interviewguides, mens andre kodningskategorier udsprang af det indsamlede datamateriale. Derefter har to konsulenter gennemført en fælles analyseproces, hvor vi har ledt efter både mønstre og variationer i datamaterialet.

2.1.2 Kvantitative undersøgelser

Udgivelsen om lærernes perspektiver på gruppearbejde trækker på kvantitative data og fund fra to større undersøgelser. Det drejer sig for det første om den internationale undersøgelse TALIS (Teaching and Learning International Survey) fra 2018, der er OECD's spørgeskemaundersøgelse blandt lærere og skoleledere hvorfra EVA har trukket data ud fra ét spørgsmål om elevernes arbejde i små grupper. For det andet drejer det sig om følgeforskning til folkeskolereformen, der er et omfattende evaluerings- og følgeforskningsprogram, som følger folkeskolereformens implementering og effekter heraf og blev igangsat af Undervisningsministeriet (UVM) i 2014. Et vigtigt led i følgeforskningsprogrammet er en stor spørgeskemaundersøgelse blandt andet blandt medarbejdere, der løber fra 2014 til 2018 på udvalgte skoler i Danmark. Vi har trukket data fra lærernes besvarelse af de spørgsmål, som omhandler gruppeopdelt undervisning.

Metodebeskrivelser til disse undersøgelser kan ses her:

- https://www.eva.dk/sites/eva/files/2019-11/TALIS%202018_011019.pdf
- https://pure.vive.dk/ws/files/2231060/100663_Dataindsamlinger_i_F_lgeforskningspanelet_til_folkeskolereformen.pdf

2.1.3 Deskstudy

Som led i undersøgelsen er der gennemført et deskstudy for at finde nyere, relevant litteratur om gruppearbejde. Litteratursøgningerne blev gennemført i sommeren 2019, og siden er den fremsøgte litteratur blevet screenet og kondenseret med henblik på at udlede hovedpointer om, 1) hvordan gruppearbejde fungerer, 2) hvilke forudsætninger der skal til, for at gruppearbejde bliver velfungerende, og 3) hvilken læring der er forbundet med at samarbejde i grupper.

Der er søgt efter litteratur, som kan give indsigter om gruppearbejde i en dansk grundskolekontekst. Der er både søgt efter metastudier, empirisk forskning og pædagogisk/didaktisk faglitteratur. Søgningerne er foretaget som håndøgninger hos vidensproducenter og gennem referencer fra referencer. Dernæst er litteraturen screenet ud fra kriterier om, at studiet skal omhandle gruppearbejde i en skolekontekst, der er sammenlignelig med den danske. Der er medtaget litteratur, som er udgivet på dansk, norsk eller engelsk, og litteratur, der er udgivet i perioden 2003 til 2019.

2.2 Udgivelse 2: Elevperspektiver

Udgivelsen *Gruppearbejde i folkeskolen Elevers perspektiver på en udbredt undervisningspraksis*, bygger på data fra gruppeinterview med elever samt en spørgeskemaundersøgelse blandt elever. De to metodiske tilgange beskrives i det følgende.

2.2.1 Gruppeinterview

Elevperspektiver på gruppearbejde er undersøgt gennem gruppeinterview blandt elever fra de klasser, hvor der blev gennemført aktionslæringsforløb (se afsnit 1.3 om deltagende skoler i aktionslæringsforløbet). Der er i oktober-december 2019 gennemført fem gruppeinterview af 45 minutters varighed. Der deltog mellem 5 og 6 elever til hver gruppeinterview. I alt deltog 27 elever. De deltagende elever gik på hhv. 3, 4, 5, 7 og 8 årgang.

Gruppeinterviewet er kendetegnet ved, at interaktionen primært er mellem interviewer og deltagere. Under gruppeinterviewene anvendte vi en interviewguide, der lagde op til en proces, hvor eleverne selv identificerede og formulerede, hvilke områder af det at arbejde i grupper de synes fungerede hhv. godt og mindre godt. Gruppeinterviewene centrerede sig om to overordnede spørgsmål: 1) Hvornår fungerer et gruppearbejde godt? 2) Hvornår kan det være svært at få et gruppearbejde til at fungere? For hvert spørgsmål fik eleverne individuel tænke- og skrivetid, hvor de udfyldte post-its med deres pointer og erfaringer. Derefter fortalte de hver især om deres erfaringer. Undervejs kunne andre elever byde ind og supplere, og interviewerne stillede uddybende spørgsmål. Derigennem opstod samtaler, hvor elevernes pointer blev udforsket og udfoldet. På den måde har vi haft en åben og eksplorativ tilgang til, hvad der ifølge eleverne kendetegner det at arbejde i grupper.

Læs evt. mere om metoden her: <https://www.eva.dk/grundskole/indsigt-elevernes-perspektiver>

Udvælgelse af elever

De elever, der har deltaget i fokusgruppeinterviewene, er udvalgt på baggrund af dialog med deres lærer. I udvælgelsen har vi haft fokus på at få en gruppe elever, der repræsenterede forskelle i køn, fagligt niveau og tilgang til det at gå i skole, så vi både interviewede nogle, der er meget motiveret for skolen og nogle, der er mindre motiveret for skolen.

Analyse af gruppeinterviewene

Gruppeinterviewene er optaget og efterfølgende transskriberet.

Der er foretaget en tværgående, tematisk analyse af datamaterialet. To konsulenter har kodet datamaterialet på baggrund af en række kodningskategorier, som blev udviklet både ud fra en induktiv og en deduktiv tilgang. Dvs. at nogle kodningskategorier udsprang af projektbeskrivelsen og interviewguides, mens andre kodningskategorier udsprang af det indsamlede datamateriale. Derefter har to konsulenter gennemført en fælles analyseproces, hvor vi har ledt efter både mønstre og variationer i datamaterialet.

2.2.2 Survey blandt elever

Udgivelsen om elevernes perspektiver på gruppearbejde formidler data fra EVA's spørgeskemaundersøgelse, der er gennemført i 2019/2020 blandt elever fra hhv. 5. og 8. klassesetrin.

Kontaktgrundlag

Kontaktgrundlaget er opnået via flere trin. Indledningsvis er foretaget en tilfældig stikprøveudvælgelse blandt danske folkeskoler. Der er udtrukket 322 skoler, som hver er udvalgt til at deltage med

enten en 5. klasse eller en 8. klasse (tilfældigt udtrukket for hver skole). Opnåelsen af kontaktgrundlaget er foregået ved følgende indsamlingsdesign:

- **Varslingsbrev:** Den 14. november 2019 har de 322 skoler modtaget et varslingsbrev om undersøgelsen. Varslingsbrevet er sendt med e-mail til skolens hovedpostkasse.
- **E-mailinvitation:** Den 21. november 2019 har de 322 skoler modtaget en e-mailinvitation, hvori de er blevet bedt om at udvælge den klasse, der er først i alfabetet og oplyse klassens navn, antal elever samt kontaktoplysninger (navn og e-mailadresse) på klassens dansklærer.
- **Første e-mailpåmindelse:** Den 28. november 2019 er der blevet sendt en e-mailpåmindelse til de skoler, der endnu ikke havde uploadet kontaktoplysninger og ikke havde frabedt sig at deltage i undersøgelsen. I alt modtog 237 skoler en påmindelse.
- **Anden e-mailpåmindelse:** Den 5. december 2019 er der blevet sendt en e-mailpåmindelse til de skoler, der endnu ikke havde uploadet kontaktoplysninger og ikke havde frabedt sig at deltage i undersøgelsen. I alt modtog 195 skoler en påmindelse.
- **Telefonisk påmindelse:** I perioden 9.- 20. december 2019 er der foretaget telefoniske påmindelser til de skoler, der endnu ikke havde uploadet kontaktoplysninger og ikke havde frabedt sig at deltage i undersøgelsen.

I alt har 173 institutioner (54%) takket ja til at deltage i undersøgelsen og angivet kontaktoplysninger på den udtrukne classes dansklærer og antallet af elever i klassen. Det endelige kontaktgrundlag består således af 3.723 elever fordelt på 173 skoler.

Invitation og påmindelse

Data er indsamlet i perioden fra den 10. januar til og med d. 13. februar 2020 ved følgende indsamlingsdesign:

- **Forældrebreve:** Den 6. januar 2020 er der via e-mail blevet sendt et forældrebreve til alle dansklærere. I e-mailen bedes lærerne videreformidle brevet til klassens forældre.
- **E-mailinvitation:** Den 10. august 2020 er der blevet udsendt e-mailinvitationer med unikke, åbne weblinks til 173 lærere.
- **Første e-mailpåmindelse:** Den 16. januar 2020 er der blevet sendt en e-mailpåmindelse ud til alle lærere, der endnu ikke havde besvaret undersøgelsen med klassen og ikke havde frabedt sig at deltage i undersøgelsen. I alt modtog 143 en påmindelse.
- **Anden e-mailpåmindelse:** Den 23. januar 2020 er der blevet sendt en e-mailpåmindelse ud til alle lærere, der endnu ikke havde besvaret undersøgelsen med klassen og ikke havde frabedt sig at deltage i undersøgelsen. I alt modtog 104 en påmindelse.
- **E-mailpåmindelse til institutionsledere:** Den 29. januar 2020 er der blevet sendt e-mailpåmindelse ud til de skoleledere, der havde takket ja til at deltage i undersøgelsen, men hvor den udvalgte klasse enten ikke havde gennemført undersøgelsen eller havde gennemført med 5 eller flere elever under den angivne klassebestand.
- **Telefonisk påmindelse til skoleledere:** I perioden 4. februar til og med 7. februar 2020 er der foretaget telefoniske påmindelser til de skoleledere, der havde takket ja til at deltage i undersøgelsen, men hvor den udvalgte klasse enten ikke havde gennemført undersøgelsen eller havde gennemført med 5 eller flere elever under den angivne klassebestand.

Svarprocenter

Der er opnået besvarelser fra 143 klasser og dermed en svarprocent på 83% på skoleniveau. Der er opnået 2.760 gennemførte elevbesvarelser og dermed en samlet svarprocent på 74% på elevniveau¹. Tabellen nedenfor viser det opnåede antal besvarelser og svarprocenter fordelt på baggrundsvARIABLER:

TABEL 1.1

Svarprocenter opgjort på elevniveau

BaggrundsvARIABLER	Stikprøve		Population		Svarpct.	
	Antal	Andel	Antal	Andel		
Region	Hovedstaden	446	16 %	669	18 %	67 %
	Midtjylland	586	21 %	830	22 %	71 %
	Nordjylland	644	23 %	756	20 %	85 %
	Sjælland	459	17 %	618	17 %	74 %
	Syddanmark	625	23 %	850	23 %	74 %
Gennemsnits-karakter	Høj	798	29 %	1126	30 %	71 %
	Middel	1555	56 %	2089	56 %	74 %
	Lav	407	15 %	508	14 %	80 %
Skolestørrelse (elevbestand)	Lille	778	28 %	1049	28 %	74 %
	Mellem	1503	54 %	1969	53 %	76 %
	Stor	479	17 %	705	19 %	68 %
Trivsel	Høj	26	33 %	35	33 %	77 %
	Middel	449	16 %	584	16 %	73 %
	Lav	1819	66 %	2484	67 %	71 %
	Ukendt	200	7 %	282	8 %	78 %
Klassetrin	5. klasse	1425	52 %	1911	51 %	75 %
	8. klasse	1335	48 %	1812	49 %	74 %
Total		2760		3723		74 %

¹ Svarprocenten på elevniveau er opgjort på baggrund af klassebestanden, som skolen selv har angivet.

2.3 Udgivelse 3: Aktionslæring om gruppearbejde

2.3.1 Aktionslæringsforløb på fem skoler

Udgivelsen *Gruppearbejde i folkeskolen Erfaringer og inspiration fra aktionslæring om gruppearbejde* bygger på data fra et udviklingsprojekt tilrettelagt som et aktionslæringsforløb, som EVA har gennemført i efteråret og vinteren 2019/2020 gennemført. Lærerteam fra mellemtrinnet og udskoling på fem forskellige skoler deltog i forløbet.

Forløbet var tilrettelagt med en fælles opstartsworkshop (oktober 2019), tre besøg på hver enkelt skole (oktober-december 2019) og en fælles afslutningsworkshop (marts 2020). På de tre besøg på skolerne blev følgende aktiviteter gennemført:

- 1. besøg:**
 - Samtale og interview med ledelsen, 45 minutters varighed
 - Samtale med lærerteamet hvor problemstilling og aktion formuleres, 2 timers varighed
- 2. besøg:**
 - Observation i undervisningen mens aktionen gennemføres, minimum en lektions varighed
 - Didaktisk samtale med lærerteamet, 2 timers varighed
- 3. besøg:**
 - Observation i undervisningen mens aktionen gennemføres, minimum en lektions varighed
 - Didaktisk samtale med lærerteamet, 2 timers varighed
 - Samtale med lærerteamet og ledelsen, 45 minutters varighed.

Under observation af undervisningen tog EVA observationsnoter til brug ved de didaktiske samtaler og for at fastholde afprøvningen af aktionen. For at sikre, at den didaktiske samtale kunne være et trygt udviklingsrum, blev samtalerne ikke optaget. I stedet blev lærerteamene efterfølgende bragt sammen for at dele erfaringer på tværs af de fem forløb og i en fælles analyseproces indkredede de vigtigste pointer.

Der er efterfølgende gennemført opfølgende telefoninterview med alle lærerteam for at indhente yderligere perspektiver på teamets aktioner, gennemførelsen og udbyttet heraf.

Deltagende skoler

Skolerne er udvalgt ved at de enten selv har meldt sig til eller har takket ja til en invitation til at deltage i den del af projektet, der er tilrettelagt som et aktionslæringsforløb med lærerteams på fem skoler. Skolerne i denne del af undersøgelsen er således ikke udvalgt ud fra samme kriterier for spredning, som gjaldt for fokusgruppeinterviewene med lærerne. Når denne strategi er valgt, skyldes det, at vi ved at interviewe elever fra netop disse skoler havde mulighed for at være til stede i klasserne og observere elevernes undervisning forud for gennemførelse af interviewene. Vi vurderede, at denne mulighed var en styrke, da en fælles erfaring kan fungere som et godt udgangspunkt for at få interviewdata af høj kvalitet med denne informantgruppe. Selvom skolerne ikke er udvalgt ud fra sædvanlige kriterier, repræsenterer de alligevel en vis spredning hvad angår elevgrundlag og skolestørrelse, men en mindre spredning hvad angår skolernes geografiske placering.

Lærerteam fra følgende skoler har deltaget:

- Kildevældsskolen, Københavns Kommune
- Munkekærskolen, Solrød Kommune
- Holte Skole, Rudersdal Kommune

- Skolen ved Sundet, Københavns Kommune
- Svartingedal Skole, Bornholms Regionskommune

Skolerne er udvalgt ved at de enten selv har meldt sig til eller har takket ja til en invitation til at deltage.

Samarbejde med eksterne eksperter

EVA nedsatte en ekspertgruppe bestående af tre eksperter indenfor aktionslæring til denne del af projektet. Ekspertgruppen bestod af:

- Marianne Brodersen, lektor, ph.d., Professionshøjskolen Absalon
- Marianne Gjelstrup, tidligere lærer, læse-skrive-konsulent, Ishøj Kommune
- Jytte Vinther Andersen, tidligere lærer, udviklingskonsulent og forfatter.

Eksperternes rolle var at facilitere de didaktiske samtaler, mens EVA's rolle var at drive projektet og samle og fastholde erfaringer, der kunne formidles i inspirationskataloget.

Metodeappendiks til Gruppearbejde i folkeskolen

© 2021 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk